

Kolmas paikka – voimaannuttava, osallistava ja rikastava kirjasto

Johanna Lahikainen

Toukokuun lopussa Eduskunnan pikkuparlamentti täyttyi IFLA:n puheenjohtajan Sinikka Sipilän President's Meetingin suomalaisista ja kansainvälisistä vieraista. Seminaarin puhujat tulivat Etelä-Afrikasta, Namibiasta, Singaporesta, Meksikosta, Britanniaasta, Skandinaviasta, Baltian maista ja tietysti myös Suomesta. Yksi seminaarin kohokohdista oli itä-lontoolaisen Judith St. Johnin, Idea Store –konseptin kehittäjän, puheenvuoro. Kirjaston heikko käyttöaste sai suunnanmuutoksen, kun kirjasto paikkana ja palveluina ideoitiin uudelleen. Punainen lanka syntyi kirjastosta kolmantena paikkana, jolla on mahdollisuus muuttua voimaannuttavaksi, osallistavaksi ja rikastavaksi organisaatioksi.

Vuonna 1998 lontoolaisen Hamlet Towers –kaupunginosan asukkaista vain 16 % prosenttia käytti kirjastoja, vähemmän kuin missään muussa kaupunginosassa. Mutta jo viiden vuoden päästä, vuonna 2003, kävijöitä oli 1,1 miljoonaa ja vuonna 2014 kaksi kertaa sen verran, 2,2 miljoonaa.

Mikä muuttui? Mikä oli pielessä? Miten onnistuttiin?

263 000 asukkaan Hamlet Towers –kaupunginosa eroaa monista muista Lontoon kaupunginosista. Se on voimakkaasti kasvava, elinvoimainen ja muuttuva, mutta myös köyhä: viisi – kuusi perhettä asuu tiloissa, jotka on tarkoitettu yhdelle tai kahdelle. Työttömyys- ja sairastavuustilastot sekä syntyvyysaste ovat korkeita. Neljäsosalla aikuisista ei ole edes peruskoulutusta. Kaupunginosassa on paljon maahanmuuttajia Bangladeshista, Somaliasta ja Itä-Euroopasta ja siellä puhutaan 90 kieltä.

Masentavien käyttötilastojen edessä vuonna 1998 päätettiin toteuttaa markkinointitutkimus: tarvitaanko kirjastoja enää? 98 % tutkimukseen vastanneista koki kirjaston tärkeäksi, mutta selkeitä puutteitakin löytyi. Kirjastoon haluttiin li-

sää kirjoja, enemmän tietokoneita ja muuta elektroniikkaa ja niiden haluttiin olevan lähellä ostosmahdollisuuksia, haluttiin siis yhdistää shoppailu ja kirjastokäynnin.

Toivottiin parempia aukioloaikoja, sillä oli yleistä, että kirjaston ovelta odotti ”suljettu” -lappu ja aukiolotunnit olivat sekä vähäisiä että satumanvaraisia. Henkilökunta koettiin masentuneiksi ja lannistuneiksi: he eivät tervehtineet eivätkä hymyilleet asiakkailleen. Kävijät halusivat tuntea olonsa tervetulleiksi, että paikka on myös heidän, kuuluu heille ja he kuuluvat sinne.

Kolmas paikka

Kirjasto-sanastakin haluttiin luopua, sillä kuten suorapuheinen Judith St. John totesi, käyttäjille siihen aikaan ”libraries were rubbish” (”kirjastot olivat roskaa”). Haluttiin pitää toimivat asiat, mutta tehdä uusi ja erilainen paikka ihmisten vapaa-ajan viettoon ja kohtaamiseen. Näin päätettiin nimeen ”Idea Store”.

Suunnittelun apuna käytettiin Ray Oldenburgin ajatuksia ”kolmannesta paikasta”. Kirjassaan *The Great Good Place* Oldenburg määrittelee ensimmäisen paikan kodiksi ja toisen työpaikaksi.

Kolmas paikka on jotain muuta kuin nämä kaksi edellistä, se on yhteisöllinen, vapaaehtoisuuteen perustuva, aktiivista osallistumista mahdollistava tila.

Oldenburgin mukaan kolmannen paikan ominaisuuksiin kuuluvat, että siellä oleminen on vapaaehtoista, se on tasa-arvoinen eikä statuksella ei ole merkitystä. Leikkisiä ja iloinen keskustelu on tärkeää. Sinne täytyy päästä helposti ja sen täytyy olla lämmin, kutsuva ja kotoisa, toinen koti, ”home away from home”. Siellä täytyy olla vakituksia kävijöitä, jotka määrittelevät paikan tyyliä ja tunnelmaa.

Voimaannuttaminen, osallistaminen ja rikastaminen

Idea Storen arvojen pohjalla on oppiminen ja sen lisäksi kolme e:tä: Empower, Engage ja Enrich eli voimaannuttaminen, osallistuminen ja osallistaminen ja rikastaminen. Brändi satsaa viestintään, elinikäiseen oppimiseen, ja houkutteleviin rakennuksiinsa. Tällä hetkellä Idea Storeja on viisi: Bow (2002), Canary Wharf (2006), Crisp Street (2004), Watney Market (2013) ja Whitechapel (2005).

Kirjastokonseptin tarkoitus on, että asiakas on tervetullut ja hänestä ollaan kiinnostuneita. Kiinnostuneen henkilön ei välttämättä tarvitse olla

henkilökunnan jäsen, vaan hän voi olla myös naapuri, tuttava tai kokonaan uusi tuttavuus. Idea Store on paikka inhimilliselle vuorovaikutukselle.

Idea Store –kirjastoissa voi opiskella sekä pitää opinto- ja harrastuspiirejä. Suomalaisesta näkökulmasta voisi ehkä sanoa, että se on työväenopiston ja kirjaston risteytys: siellä pidetään kursseja kokkauksesta kirjanpitoon ja Bollywood-tanssista putkitöiden alkeisiin.

Kaikki muutokset eivät olleet aluksi helppoja henkilökunnalle: oli vaikeaa sietää, että asiakkaat saavat puhua puhelimesta eikä heitä pyydetä lopettamaan, ei edes hiljentämään ääntään. Nyt tilanne on toinen: sekä asiakkaat että henkilökunta viihtyvät.

Kirjastot käyttäjien tarpeisiin

Judith St. John painottaa intohimoa, paloa työhön. Ottakaa selvää mitä asiakkaat haluavat ja tarvitsevat, ja tehkää se, hän sanoo. Tätä intohimoa yhteisön ja sen ihmisten palvelemiseen ja valtautumiseen Idea Store –kirjastot ja Judith St. John itse edustavat.

Myös monia muita inspiroivia puheenvuoroja kuultiin tässä Sinikka Sipilän ensimmäisessä presidenttitapaamisessa. Vain muutamia esimerkkejä mainitakseni Maria-Carme Torras i Calvo Bergenin yliopistosta sanoi, ettei meidän tulisi yliopistokirjastoissa alistua siihen, että tutkijat eivät tule kirjastoon fyysisesti paikalle, vaan ottaa mallia yleisistä kirjastoista ja keksiä keinoja tehdä kirjastosta kutsuva paikka myös tutkijoille.

Namibian yliopiston kirjaston johtaja Ellen Namhila kertoi kutsuneensa itse itsensä kokouksiin, joissa kirjaston piti olla paikalla, vaikka virallista kutsua ei koskaan saapunutkaan. Hän kannusti kirjastolaisia pelottomuuteen: älkää pelätkö auktoriteetteja, sillä kirjasto on itsekin auktoriteetti! 📖

Judith St. Johnin esityksen kuva Idea Store –kirjastojen arvoista.

Kuva: Johanna Lahikainen

Juhana Aunesluoma ja Judith St. John vaihtavat ajatuksia.

Lähteet

President's Meetingin puheenvuorot ja Kirjastokaistan tekemä video tapahtuman verkkosivuilla:

<http://blogs.helsinki.fi/iflapresidentsmeeting2014/presentations/>

Idea Store –kirjastojen verkkosivut:

<https://www.ideastore.co.uk/>

Judith St. Johnin Ted Talk –puhe YouTubessa:

<http://www.youtube.com/watch?v=WWxGq7kRYtI>

Tietoa kirjoittajasta

Johanna Lahikainen, johtava tietoasiantuntija

Helsingin yliopiston kirjasto

Email. johanna.lahikainen@helsinki.fi